

paa dette Tidspunkt, behøver at opgive den for sit Vedkommende. Hver Gang der brænder en Herregaard — og det hænder jo jævnligt, det maa Brandkasserne bekende —, er der en Betingelse til Stede for, at man kunde udstykke disse Gaarde. Jeg er enig med den højtærede Minister i, at Bygningerne ret ofte ere en Hindring derfor, og hvor der er ny Bygninger, er Hindringen størst. Men hver Gang en Herregaard brænder, er der tilvejebragt Betingelse for i mange Maader at naa til en Udstykning af en saadan Gaarde paa en billig Maade. Derfor tror jeg ikke, det vil være saa vanskeligt at finde disse Gaarde; naar Staten for sit Vedkommende ikke havde flere, vilde det nok i Fremtiden, naar Vejen viste sig god og farbar, vise sig, at der var nok at erholde.

Jeg vil nødig betragte det som definitivt opgivet fra Regeringens Side, at Staten tager denne Opgave op. Men naar man nu ikke turde eller vilde gaa den Vej, forekommer det mig, at det havde været fornuftigst og rettest, at man i alt Fald var gaaet den Vej at lade Kommunerne faa Lov at være med ved f. Eks. at give de kommunale Raad Lov til at indkøbe saadanne Ejendomme og laane Pengene dertil for Kommunens Regning uden Aamtsraadets Samtykke. Det er saa muligt, at der var adskillige kommunale Raad her i Landet, der vilde tage denne Opgave op, og denne Mulighed bliver jo ikke mindre den Dag, det lykkes os at gennemføre den almindelige kommunale Valgret. Jeg havde, som sagt, ventet dette Forslag; ogsaa fra den Side have vi jo, som den sidste ærede Taler gjorde opmærksom paa, set Forslag fremsat tidligere. Jeg mindes for mit Vedkommende for nogle Aar tilbage, at en radikal Redaktør, jeg tror ovre i Jylland, i Aalborg, jeg husker, at hans Navn var Vilhelm Lassen, skrev varmt for denne Tanke, at Kommunerne burde tage Sagen op, og skrev varmt for at indføre det offentlige Fæste, og naar nu dette Forslag foreligger, havde jeg tænkt mig, at den højtærede Finansminister kunde have drøftet denne Sag med fornævnte Redaktør, og jeg er sikker paa, at havde han drøftet den alvorligt med ham, havde det ogsaa sat sin Frugt i det Forslag, som der her foreligger. Men ogsaa dette Forhold kommer man jo til at se bort fra i Øjeblikket, da Forslaget foreligger til Behandling her i Tinget. Jeg vil haabe, at der under Forslagets videre Gang her paa Rigsdagen vil blive Plads

til at tage disse Tanker op til Drøftelse i det videre Arbejde for denne Sag.

Som det foreligger her, er jeg bange for, at det vil blive den private Spekulation, der kommer til at tage denne Opgave op. Den højtærede Minister mener imidlertid, at det fornuftigste vilde være, om en Kreds af Egnens Mænd dannede en Forening med dette Formaal for Øje. Hvis man ikke vilde gaa nogle af de Veje, jeg har antydnet, synes det mig, at det havde været naturligt, om man havde ladet Husmandsforeningerne og de mindre landøkonomiske Foreninger komme til; det er dog fra deres Side, Spørgsmaalet først er rejst, og jeg kan derfor ikke forstaa, at det ikke kan blive Husmandsforeningerne omkring i Landet, der komme til at løse dette Spørgsmaal. Jeg for mit Vedkommende mener, at som Forslaget her foreligger, vil det væsentlig give Plads for den private Spekulation. Den ærede forrige Taler (Harald Jensen) antydede ogsaa dette, og jeg er fuldt ud enig med ham deri, der er for mig ingen Tvivl om, at det vil være meget vanskeligt at rejse en Kapital paa 50,000 Kr. mellem almindelige Husmænd; Husmandsforeningerne kunne det ikke, og der vil ikke være ret mange Steder, hvor man kan rejse et saadant Beløb, uden at det sker paa den Maade, at Ejeren af en større Herregaard, der vil sælge, rejser den største Del af Kapitalen, enes med Forretningsmænd om at træde til, og saa har man baade Foreningen og Pengene. Nu ved jeg vel, at der i Forslaget er taget forskellige Bestemmelser mod, at den private Spekulation kan skaffe sig Fordel herved, men vedkommende vil dog med allerstørste Lethed i Forvejen kunne betinge sig en større Pris for Gaarden, end han ellers vilde kunne faa, det kan dog ingen nægte. Der vil, selv om Lovforslaget tager sine Forholdsregler, sikkert være adskillige Veje, hvorved den private Spekulation ved dette Forslag vil kunne skabe sig Fordele. Som sagt, Husmandsforeningerne have rejst Sagen, fordi de mente, at Loven om Jord til Landarbejderne ikke i alle Maader og paa alle Kanter har vist sig at være saa god og heldig, som man tilsigtede, og fordi det viste sig, at Landarbejderne efter denne Lov de fleste Steder erholdt Jord af mindre god Beskaffenhed og mindre god Belligenhed og til for høj en Pris.

Derfor have Husmandsforeningerne rejst Spørgsmaalet, og ment derigennem ogsaa at kunne skaffe billigere Jord til de Folk, der komme ind under Landarbej-